

نقد و بررسی چرایی استعفای قابل پیش بینی وزیر بهداشت

از تو بگذشتم و بگذاشتم با دگران

صادق فرامرزی: یادآوری آنکه حسن قاضی‌زاده‌های چه جایگاهی در دولت یازدهم و دوازدهم داشته است کاری سخت نیست. تخم‌مرغ‌های دولت پس از آنکه سید محمدجواد ظریف به عنوان وزیر امور خارجه را بر کرد باقی‌اش به سید قاضی‌زاده‌های انتقال داده شد تا وزیر بهداشت همواره «دومین مرد خوب» دولتی باشد که همیشه در مواقع روبرو شدن مردم با چهره‌هایی چون آخوندی، ترکان، زنگنه، نعمت‌زاده و... سعی می‌کرد با وارد کردن خود به قاب عکس دولتمردان، اعتبار و محبوبیتی به دولت ببخشد. خالق طرح تحول سلامت که همیشه به عنوان ادمای از غلط بودن پیش فرض بی‌اعتنایی دولت یازدهم و دوازدهم به خدمات اجتماعی از آن یاد می‌شد، از محورترین مردان رئیس‌جمهور برای مقابله با موج انتقادهای محسوب می‌شد و هرگاه قرار بود از طرف دولت با مردم حرفی زده شود، بخشی از مسؤولیت او تکرار و دفاع از آن حرف در میان سلسله سخنرانی‌های کشوری او بود و به همین دلیل در طول پنج‌ونیم سال وزارت قاضی‌زاده‌های فراتر از حوزه بهداشت و درمان، کمتر حوزه‌ای را می‌توان پیدا کرد که نقل قول شهروندی از او در رسانه‌ها ثبت نشده باشد. شاید همین‌ها باعث می‌شد همواره او را بخشی جدایی‌ناپذیر از دولت روحانی تصور کنند و خیلی‌ها دولت بدون او را همانند روحانی بدون ظریف ناقص و غیرممکن بدانند، پس بپایان نرسد که کنارگیری او از دولت همانند اتفاقی عجیب و یک شوک مرگ‌آور در فضای رسانه‌ای دولت بپیچد. اما «شربک فافله» دولت رفیق‌ی نیمه راه بود، این را از نحوه استعفای وی و شیوه مواجهه رئیس‌جمهور با آن می‌توان فهمید. وزیر پر حاشیه‌های دولت او را نماندی از موفقیت می‌دانست، بدون تقابلی از جانب روحانی کنارگیری کرد تا پرسش از علت استعفا تبدیل به یکی از مهم‌ترین سوالات آزمون و خطاهای دولت شود.

استعفا؛ لازم نیست استیضاح کنید!

هیچ‌گاه اختلافات درونی دولتمردان به این اندازه علنی و بیرونی نشده بود، حتی نامه ۴ تن از وزرای اقتصادی دولت یازدهم به حسن روحانی نیز به اندازه تنش‌های میان قاضی‌زاده‌های علی ربیعی، وزیر سابق کار، تعاون و رفاه و محمدباقر نوبخت، رئیس سازمان برنامه بودجه خبرساز نشده بود و حتی گلاب‌های حامیان دولت برای در خفا بردن این دعوا نیز چندین بار وزیر صریح‌اللیحه دولت تأثیر نکرد و در نهایت در حالی که بارها در طول ماه‌های اخیر نیز انتظارش می‌رفت، سرانجام وزیری که دولتمردان آن را نشانه‌ای از موفقیت خود می‌دانستند با استعفای پر سروصدا از قطار تدبیر و امید پیاده شد. در این میان قاضی‌زاده‌های در آخرین روز وزارت خود پس از گلاب‌ها در میان مدیرانش از عدم پرداخت معوقات به وزارتخانه، با کنایه به نوبخت گفته بود: «شما بروید سازمان برنامه و بودجه از نگهبان‌های محترم، مسؤولان طبقات و آسانسور برسید که خدا و کیلی بین وزرا کدام یک، از بقیه بیشتر به اینجا رفت و آمد کرده است، برای ما مهم نبود که پیش چه کسی و چه وقت برویم، این افراد شب عید، پنجشنبه، جمعه و آخر سال از دست رفت و آمده‌ای ما خسته شده بودند و بارها به من می‌گفتند بالاخره شما باید بروید با

فلاتی صحبت کنید و من در جواب می‌گفتم چه فرقی می‌کند، مهم این است که کارم راه بیفتد». نوبخت نیز در جواب وی در جمع خبرنگاران گفت: «مشکلاتی را که باید از طریق اصلاح حل کنیم نباید گردن دیگران بیندازیم، تا وقتی آقای ربیعی بود مشکلات را به گردن ایشان می‌انداختند... سازمان بیمه سلامت را که کشیدید و بردید زیر نظر وزارت بهداشت... می‌خواهید ما هم استعفا بدهیم و سازمان برنامه و بودجه را هم ببرید؟». اما تیم استعفا وزیر بهداشت از سمت رئیس‌جمهور و انتصاب سعید نمکی که معاون امور علمی، فرهنگی و اجتماعی سازمان برنامه بودجه تحت مدیریت نوبخت بوده است به سرپرستی این وزارتخانه باعث شد تقابل نوبخت و قاضی‌زاده‌های حتی بعد از قبول استعفای وی نیز ادامه یابد. در این میان شاید بنیادی‌ترین پرسش درباره علت نوبخت استعفای وزیر بهداشت را فراتر از عدم لحاظ سهیم مورد نظر وی در بودجه بتوان در جایی دیگر جست‌وجو کرد. ترس از ثبت شدن عواقب اجرای ناقص طرح تحول سلامت و به انحراف کشیده شدن این طرح باعث شد به عقیده جمع زیادی از موافقان و مخالفان دولت این طرح تبدیل به چاه ویلی در آینده اقتصادی و اجتماعی دولت شود. عیان

درباره یک شکست گرانقیمت

نیافت که افزایش چشمگیر پیدا کرد و این افزایش در قیمت و تعداد بیماران از جانب بیمه‌هایی شکل می‌گرفت که توانایی رسیدن به این سطح پرداختی را در خود احساس نمی‌کردند. رشد ۴ برابری بودجه سلامت در ۷ سال اخیر و در عین حال ناتوانی وزیر بهداشت در تعادل بخشی به این حوزه خوبی گویای این واقعیت است که شرایط حاکم شده نهنه‌ها کمی به اصلاح نظام درمانی نکرده، بلکه آن را با حجم ابوهی از طلبکاری نیز مواجه کرده است. با تمام این ملاحظاتی اجرای گام سوم طرح تحول سلامت تأثیر زیادی بر افزایش هزینه‌های بخش سلامت داشت. دریافتی پزشکان متخصص و فوق‌تخصص بیش از ۲ برابر شد. هزینه‌های دارویی ۸۴ درصد افزایش پیدا کرد. میانگین کل هزینه‌ها هم نزدیک به ۲ برابر رشد داشت. هزینه تمام شده خدمات درمانی بویژه در بخش بستری افزایش نجومی پیدا کرد به نحوی که میانگین هزینه بستری در سال ۹۴ در مقایسه با پیش از اجرای طرح نزدیک به ۲/۵ برابر افزایش پیدا کرد. از طرفی دولت قول داده بود پرداختی از جیب مردم را کم کند، این وعده در کنار افزایش سرسام‌آور هزینه‌ها باعث شد فشار بیشتری بر صندوق‌های بیمه‌ای وارد شود. صندوق‌های بیمه‌ای نیز دچار کسری شدید بودجه شدند و در نهایت به سمت ورشکستگی سوق پیدا کردند. سازمان بیمه تأمین اجتماعی پس از اجرای طرح تحول سلامت، بیش از ۹۵ سال‌های ۹۲ تا ۹۴، هزینه‌های ۲ برابر شد. سال ۹۵ پرداختی تأمین اجتماعی برای بخش درمان به ۱۵۰۰ میلیارد تومان در ماه رسید.

با توجه به این شرایط، عضو هیات امنای سازمان تأمین اجتماعی نیز پیش در این باره گفته بود: «سازمان تأمین اجتماعی حداقل تا پایان امسال ۳ هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان کسری دارد و از سوی دیگر بدهی دولت به سازمان تأمین اجتماعی به ۱۸۰ هزار میلیارد تومان رسیده است که تقاضا داریم بخشی از این بدهی‌ها را به صورت نقد به سازمان پرداخت کنند تا تأمین اجتماعی مجبور نشود وام بگیرد یا از بانکها استقراض کند که در این صورت باید بخشی از دارایی‌های خود را نیز تهاتر کند». در این میان و فراتر از کمیت صرف هزینه‌های

میان نیروهای این بخش هدایت کرد. مکانیسم موجود در طرح تحول سلامت از نسوی دیگر با هدایت کردن مسیر درمانی به سمت پزشکان، فضا را به نسوی برد که پذیرش و نگهداری بیشتر مراجعه‌کنندگان باعث دریافتی بیشتری نیز از جانب این پزشکان می‌شد و از این جهت دور زدن «پولیت پیشگیری در درمان» که از اصول اولیه سیاست‌های کلی سلامت ابلاغ شده از جانب رهبر انقلاب بود، باعث شد با افزایش چشمگیر در میزان پذیرش مراجعه‌کنندگان و بستری‌های بعضی بی‌دلیل، شرایطی کاذب در این عرصه به وجود آید. در این شرایط و در حالی که وزیر بهداشت بارها در دفاع از افزایش قیمت خدمات درمانی در جریان طرح تحول سلامت مدعی آن شده بود که این امر باعث از بین رفتن زیرمیزی می‌شود، همگان شاهد شکل گرفتن یک فساد برکراتیک در جریان پذیرش بیماران و بستری کردن آنها شدند. از سوی دیگر هر چند مراجعه‌کنندگان گمان‌آزان شدن خدمات درمانی را داشتند اما به دلیل افزایش بی‌سابقه قیمت خدمات، پرداختی مطلق مردم پس از اجرای طرح تحول بیش از پیش افزایش پیدا کرد. بر این اساس مردمی

طرح تحول سلامت به حدی بزرگ بوده و هست که هرگونه شکست یا پیروزی در جریان سیاست‌های درمانی و حتی سیاست‌های اجتماعی دولت تدبیر و امید وابسته به وضعیت این طرح محسوب می‌شود اما هر سروصدا ترین طرح درمانی دولت که حکم برگ برنده روحانی را نیز در مصاف انتخاباتی و مقابل باطرهای حمایتی سایر کاندیداها داشت، در نهایت به سرنوشت قابل پیش‌بینی و نامیدکننده‌ای رسید که فرار از تبعات آن تبدیل به مهم‌ترین علت استعفای وزیر بهداشت و درمان شد. طرح تحول سلامت که اهداف جذاب خود را در «افزایش پاسخگویی نظام سلامت»، «کاهش پرداخت مستقیم از جیب مردم»، «کاهش درصد خنوازهایی که به‌خاطر دریافت خدمات سلامت دچار هزینه کم‌رشد شده‌اند»، «بهبود پیامدهای بیماران اورژانسی» و «افزایش زیانان طبیعی» تعریف کرده بود، در شرایطی کار خود را آغاز کرد که افزایش هزینه‌های درمانی حکایت از سقوط سالانه نزدیک به ۳۰ درصد از جمعیت کشور به زیر خط فقر بابت پرداخت هزینه‌های درمانی داشت. در این میان آغاز این طرح گرانقیمت و البته پرسروصدا که رئیس‌جمهور و معاون اول وی نیز در تبلیغات ریاست‌جمهوری آن را ما به ازای پی‌نگرفتن باقی سیاست‌های حمایتی می‌دانستند، باعث شکل‌گیری موجی از رضایت در میان مردمی شد که حالا با خیالی راحت‌تر، حمایتی بیشتر و صدالبسته پرداختی کمتری می‌توانستند برای مداوا به بیمارستان‌ها مراجعه کنند. خواب خوش ناشی از تحقق طرحی که درباره مهم‌ترین پایه آن فکر اساسی نشده بود باعث شد با سرد شدن میدان رقابت‌های انتخاباتی، نقدی وارد آمده به طرح، خود را در میدان اجرایی نمایان کند و به یکباره همگان شاهد نمایان شدن نقطه‌ضعف‌های پیش‌بینی نشده طرحی گرانقیمت بودند که در آن برای بیمه‌ها به عنوان کارپرداز اصلی افزایش ارقام درمانی، ذخیره‌ای بی‌نیاز قائل شده بودند. هر چند آغاز این طرح نقدهای متعددی پیرامون سرنوشت محتوم آن حتی از جانب برخی حامیان دولت نیز شده بود اما پیش بردن این طرحی به حدی تبدیل به اقدامی حیثیتی برای دولت‌های یازدهم و

به پایان آمد این دفتر؛ حواشی همچنان باقی‌ست...

وزیر بهداشت درباره افتتاح بیمارستان «مام رضا ۲» و حساب ملی سلامت سوالی مطرح می‌کند، با واکنش عجیب وزیر مواجه می‌شود؛ قاضی‌زاده خطاب به خبرنگار روزنامه «فدس» می‌گوید: روزنامه قدس یک روزنامه سیاسی شده، از پول امام رضا خرج می‌کند و سیاست‌هایش علیه امام رضاست. شما مگر مزدورید؟ هر چتری را که به شما می‌دهند نباید بپرسید، آدم از گرسنگی بمیرد بهتر از این است که برای این روزنامه کار کند. اما برخورد وزیر عصبانی با رسانه‌ها به این مورد محدود نند و به ادعای خودش علاوه بر نیمه تمام ماندن یک سریال کم‌دی، با پیگیری‌های او مقدمات تعطیل شدن برنامه «حاشیه‌های پزشکی» نیز شکل گرفت. «بی‌شعور» خطاب کردن فرماندار بدره و تجویز «خودت بمال» برای بیمردی که از هزینه‌های بالای درمانی گلایه کرده بود هر چند بیش از سایر توهین‌های وزیر بهداشت برای او حاشیه ایجاد کرد اما گرفتن مواضی از قبیل «رای دادید و باید تحمل کنید» نیز بخوبی بیانگر این مساله بود که قاضی‌زاده‌های علاوه بر حواشی متعدد، در زمینه توهین و تحقیر نیز همه را به یک چشم می‌بیند و نسبت به بیمردی مطالبه‌گر تافرماندار دولتی، ابایی از توهین کردن ندارد.

۵/۵ ساله وزارت برای قاضی‌زاده‌های می‌تواند تا او را یکی از پرحاشیه‌ترین، پرخاشگرترین و در عین حال جنجالی‌ترین وزرای ادوار مختلف دولت بدانیم. وجود نسیتی معکوس میان حاشیه‌های آقای وزیر با وضعیت وزارتخانه تحت مدیریتش، خود به خوبی گویای این واقعیت بود هر کجا رنگ خطری از نمایان شدن سوءمدیریتی‌های وی به گوش می‌رسید، به سرعت همگی به انتظار حاشیه‌ای جدید از وزیر بهداشت می‌نشستند. بر همین اساس آغاز وزارت قاضی‌زاده‌های که در سایه تزریق بودجه‌های سنگین و با موفقیت طرح تحول سلامت می‌گذشت با کمترین حاشیه‌سازی از نسوی وی دنبال می‌شد و حتی رضایت اولیه منتقدان دولت از او باعث شد برخی رسانه‌های اصلاح‌طلبی وی را گزینه مناسبی برای انتخابات ریاست‌جمهوری نیز ببینند (۱). اما با گذشت زمان و عیان شدن تبعات نحوه مدیریت وی کمتر روزی بود که حاشیه‌سازی و هتاک‌های وزیر بهداشت از موضوعات برجسته رسانه‌ها محسوب نشود. شاید بتوان نخستین حاشیه وزیر سابق بهداشت را گمانه‌زنی‌ها نسبت به ثروت نجومی وی دانست، ثروتی که هیچ‌گاه از سوی خود وی نیز تکذیب نشد و حتی در مواردی همچون وثیقه